

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1297/2025-1-11>

Г. М. Циганок, Т. І. Клочкова, О. В. Бересток, Л. І. Байдак
Сумський національний аграрний університет, м. Суми, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6303-6831> – Г. М. Циганок
<https://orcid.org/0000-0002-1173-6211> – Т. І. Клочкова
<https://orcid.org/0000-0001-7912-9592> – О. В. Бересток
<https://orcid.org/0000-0002-3801-4606> – Л. І. Байдак
 tsiganokanna@gmail.com

ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА КРІЗЬ ЛІНГВІСТИЧНУ ПРИЗМУ: ДОСВІД МОДУЛЯ ЖАНА МОНЕ

Анотація. У статті розглянуто лінгвістичний вимір поняття «безпека» як ключового елемента концепції безпечного освітнього простору в європейському контексті. Аналіз здійснено на основі міждисциплінарного підходу в межах реалізації міжнародного проєкту «Erasmus+ Модуль Жан Моне» на базі Сумського національного аграрного університету. Основна увага приділена актуалізації поняття «безпека» в освітньому дискурсі, зокрема його когнітивним та семантичним особливостям у контексті педагогічної взаємодії, міжкультурної комунікації та забезпечення інклюзивного середовища для всіх учасників освітнього процесу. Окреслено взаємозв'язок між мовною репрезентацією безпеки та ціннісно-смысловими орієнтирами сучасної освіти.

Метою дослідження є з'ясування змістового наповнення лінгвістичної категорії «безпека» та її реалізації в дискурсивних практиках вищої освіти, зокрема в умовах трансформації європейського гуманітарного простору.

Результати дослідження засвідчують, що поняття «безпека» нині виходить за межі суто фізичного захисту й охоплює психологічний комфорт, мовну толерантність, культурну адаптивність, етичну взаємоповагу та ціннісну орієнтацію. У статті також представлено результати апробації авторських акредитованих курсів та спецкурсів, спрямованих на формування безпечного освітнього середовища для іноземних студентів. Окрему увагу приділено формуванню компетентностей міжкультурної чутливості та емоційного інтелекту в контексті педагогічного супроводу.

Наукова новизна дослідження полягає у висвітленні унікального досвіду впровадження практичних інструментів формування безпечного освітнього середовища через розроблення та апробацію двох авторських спецкурсів у межах міжнародного проєкту «Erasmus+ Модуль Жан Моне» на базі Сумського національного аграрного університету. Вперше представлено модель застосування лінгвістичних і міжкультурних механізмів забезпечення інклюзивності та психологічного комфорту іноземних студентів у реальному освітньому середовищі українського ЗВО. Запропонований підхід орієнтований на підвищення міжкультурної компетентності викладачів і студентів, а також інтеграцію гуманітарних європейських практик у національну систему освіти. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розширенням аналітичної бази та інтеграцією напрацьовань у міжкультурну комунікативну практику вищої освіти України, що сприятиме її європейській інтеграції та зміцненню гуманітарного виміру.

Ключові слова: безпека в освіті, лінгвістичний аналіз, когнітивна лінгвістика, Жан Моне Модуль, освітній дискурс, іноземні студенти, європейський контекст.

Н. М. Tsyhanok, Т. І. Klochkova, О. V. Berestok, Л. І. Baidak
Sumy National Agrarian University, Sumy, Ukraine

FORMING A SAFE EDUCATIONAL ENVIRONMENT THROUGH A LINGUISTIC PRISM: THE EXPERIENCE OF THE JEAN MONT MODULE

Abstract. The article examines the linguistic dimension of the concept of “security” as a key element of the concept of a safe educational space in the European context. The analysis was carried out on the basis

of an interdisciplinary approach within the framework of the implementation of the international project “Erasmus+ Jean Monnet Module” at Sumy National Agrarian University. The main attention is paid to the actualization of the concept of “security” in educational discourse, in particular its cognitive and semantic features in the context of pedagogical interaction, intercultural communication and ensuring an inclusive environment for all participants in the educational process. The relationship between the linguistic representation of security and the value-semantic guidelines of modern education is outlined.

The purpose of the study is to clarify the content of the linguistic category “security” and its implementation in discursive practices of higher education, in particular in the context of the transformation of the European humanitarian space.

The results of the study show that the concept of “security” in the modern educational space goes beyond purely physical protection and encompasses psychological comfort, language tolerance, cultural adaptability, ethical mutual respect and value orientation. The article also presents the results of testing the author’s accredited courses and special courses aimed at forming a safe educational environment for international students. Special attention is paid to the formation of competencies of intercultural sensitivity and emotional intelligence in the context of pedagogical support.

The scientific novelty of the study lies in highlighting the unique experience of implementing practical tools for forming a safe educational environment through the development and testing of two author’s special courses within the framework of the international project “Erasmus+ Jean Monnet Module” based on Sumy National Agrarian University. For the first time a model of using linguistic and intercultural mechanisms to ensure inclusiveness and psychological comfort of foreign students in the real educational environment of a Ukrainian higher education institution is presented. The proposed approach is focused on increasing the intercultural competence of academic staff and students, as well as the integration of European humanitarian practices into the national education system. Prospects for further research are related to the expansion of the analytical base and the integration of developments into the intercultural communicative practice of higher education in Ukraine, which will contribute to its European integration and strengthening the humanitarian dimension.

Key words: security in education, linguistic analysis, cognitive linguistics, Jean Monnet Module, educational discourse, foreign students, European context.

Вступ. Сучасний освітній простір, особливо в умовах глобальних викликів і трансформацій (збройні конфлікти, міграційні процеси, цифровізація, мультикультурність), потребує переосмислення поняття «безпека» не лише як юридичної чи психологічної категорії, але й як лінгвістичного феномена, що відображає глибинні потреби особистості в адаптивному, інклюзивному та захищеному середовищі. Попри значний інтерес до проблем безпечного освітнього простору, мовний аспект цього поняття залишається недостатньо опрацьованим у науковому дискурсі, особливо в контексті його когнітивної структури, семантичного наповнення та функціонування в педагогічній взаємодії.

Актуальність проблеми зумовлена потребою інтеграції української освіти в європейський простір, де поняття безпеки тлумачиться комплексно й охоплює фізичний, психологічний, комунікативний та культурний складники. Такий підхід передбачає мовну чутливість, толерантність до інших культурних кодів, інклюзивність та бар’єрну відкритість у міжкультурному освітньому середовищі. У цьому контексті постає потреба розроблення лінгвістично обґрунтованої моделі безпечного освітнього простору, орієнтованої на європейські стандарти та цінності.

Практичне завдання дослідження реалізовано через розроблення та впровадження двох автор-

ських спецкурсів, спрямованих на формування безпечного освітнього середовища для іноземних студентів і підвищення міжкультурної компетентності викладачів. Зазначені курси апробовано в межах реалізації міжнародного освітнього проекту «Erasmus+ Жан Моне» на базі Сумського національного аграрного університету. *Наукове завдання* розвідки полягає у вивченні когнітивних, семантичних і прагматичних характеристик поняття «безпека» в мові освіти з урахуванням дискурсивних практик сучасної вищої школи. Дослідження не лише актуалізує лінгвістичний компонент поняття безпеки, але й сприяє розробленню педагогічних практик, що відповідають гуманітарним цінностям та європейським підходам до освіти.

Наукова новизна дослідження полягає у вперше здійсненій спробі комплексного лінгвістичного осмислення поняття «безпека» крізь призму освітнього досвіду українського закладу вищої освіти – Сумського національного аграрного університету, інтегрованого в європейський контекст. У роботі проаналізовано мовну репрезентацію безпеки як базової гуманітарної цінності, упроваджену у структуру авторських міжкультурних курсів для іноземних здобувачів освіти. Практичне застосування результатів дало змогу запропонувати лінгвістично обґрунтовану модель безпечного освітнього середовища в полі-

культурному університетському середовищі, що становить новий напрям у студіях з освітньої лінгвістики та євроінтеграційних гуманітарних дослідженнях.

Практична значимість дослідження полягає в безпосередній апробації його результатів у реальному освітньому процесі – через розроблення, упровадження та викладання двох авторських спецкурсів в межах модуля Жан Моне на базі Сумського національного аграрного університету: 1) акредитований курс *«Концепція безпечного освітнього середовища»*, орієнтований на формування в іноземних студентів базових уявлень про європейські підходи до безпеки в освіті, розвиток міжкультурної комунікативної компетентності та вивчення лінгвістичних стратегій забезпечення безпечної комунікації; 2) спецкурс *«Зимова академія для викладачів закладів вищої освіти: впровадження безпечного освітнього простору для іноземних громадян на прикладі країн ЄС»*, який сприяє професійному розвитку українських педагогів у сфері побудови безпечного, інклюзивного та мультикультурного освітнього простору на засадах європейських цінностей.

Матеріали дослідження можуть бути використані під час створення навчально-методичних програм, підготовки тренінгів для викладачів, підвищення кваліфікації фахівців у сфері міжнародної освіти, а також у процесі розроблення політик безпеки в установах вищої освіти, орієнтованих на інтеграцію в європейський освітній простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. У контексті антропоцентричного спрямування сучасних гуманітарних досліджень поняття «безпека» дедалі частіше розглядають як мультидисциплінарну категорію, що виходить за межі суто лексико-семантичного поля. Теоретичною основою дослідження стає синтез знань із суміжних наук: лінгвістики, педагогіки, психології, філософії, історії, соціології, а також когнітивної нейронауки. Такий інтегративний підхід обумовлений прагненням до розкриття глибинної природи комунікативних практик, у яких концепт «безпека» реалізовано не лише як соціокультурну потребу, але й як базову когнітивну константу людського мислення.

Особливе місце серед психолого-філософських джерел посідає концепція ієрархії потреб А. Маслоу, який розглядає потребу в безпеці як одну з базових, що виникає після задоволення фізіологічних потреб. Цей постулат став епістемологічним імпульсом для розроблення методології дослідження. Його продовження можна знайти в ідеях К. Альдерфера, Г. Мюррея, К. Обухівського, де безпеку розглянуто в контексті мотива-

ції поведінки. У лінгвістичному сенсі це обґрунтовує актуальність дослідження мовних засобів репрезентації індивідуального й колективного прагнення до безпеки в дискурсивних практиках.

Суттєвої методологічної ваги набувають праці сучасних соціально-філософських мислителів, зокрема У. Бека, Е. Гідденса, Н. Лумана, які описують сучасний соціум як «суспільство ризику», що функціонує в середовищі системної невизначеності, глобальних загроз та інформаційної вразливості. Поняття «безпека» у таких умовах втрачає стабільність і набуває нових значень – як гарантія психологічного, ідентифікаційного, культурного та освітнього захисту. У науковому дискурсі простежується тенденція до переосмислення безпеки як комунікативної стратегії, здатної впливати на суб'єктно-орієнтовану педагогіку, інклюзію та міжкультурну взаємодію.

На тлі цих підходів варто виокремити також внесок нейрогуманітаристики, зокрема дослідження Т. Дікона, Дж. Ріцолатті, К. Сінігальї, які підкреслюють біокогнітивну основу соціальних категорій, зокрема безпеки, як такої, що формується у взаємодії мозку, мови й соціального досвіду. З цієї точки зору мовна об'єктивація безпеки набуває статусу когнітивного маркера емоційної стабільності, що закріплюється у формі стійких лексико-синтаксичних моделей та концептуальних метафор у мові освіти.

Останніми роками помітне зростання уваги до концепції безпеки в освітньому середовищі, що охоплює як міждисциплінарний, так і мовний виміри. Зокрема, вітчизняні та зарубіжні дослідження акцентують увагу на необхідності перегляду поняття «безпека» в контексті гуманітарного знання, педагогічної практики та лінгвістики.

Серед українських досліджень проблеми безпеки в освітньому середовищі варто виокремити праці, присвячені як теоретичному осмисленню поняття «безпека», так і практичним аспектам його забезпечення в умовах сучасних викликів, зокрема в закладах освіти. Так, Н. Лунченко, І. Ткачук висвітлюють сутність безпечного освітнього середовища, психодіагностичні методи його дослідження та психологічні умови створення. Особливу увагу приділено нормативно-правовим аспектам та заходам попередження випадків булінгу в освітньому середовищі [2]. В. Маринович розглядає методологічні підходи до забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів, аналізує потенційні загрози та шляхи їх мінімізації в умовах сучасних викликів [1]. Г. Циганок дослідила навігацію в безпечному навчальному просторі в українській вищій

освіті в умовах війни, а також зацентрувала увагу на питанні вищої освіти в Україні в контексті інтеграції до європейського освітнього простору [3].

Узагальнення цих та інших сучасних досліджень засвідчує, що, попри загальну актуальність проблематики, сьогодні спостерігаємо інформаційний вакуум щодо цілісного лінгвістичного осмислення концепту «безпека» в освітньому дискурсі. Переважають фрагментарні підходи, які не враховують когнітивного, прагматичного та інтердискурсивного складників цього явища. Це відкриває простір для розроблення новітніх дослідницьких стратегій, орієнтованих на створення мовно-педагогічної моделі безпечного освітнього середовища як інструмента формування демократичних цінностей, міжкультурного діалогу та сталого розвитку в європейському освітньому просторі.

У процесі дослідження лінгвістичного виміру поняття «безпека» в освітньому дискурсі в межах реалізації модуля Жана Моне було застосовано низку взаємодоповнювальних методів, що дали змогу здійснити аналіз феномена безпеки як когнітивного, комунікативного та педагогічного конструкта. Основним інструментом став *когнітивно-дискурсивний підхід*, який дав змогу простежити, як мовні одиниці вербалізують ментальні моделі безпечного середовища, а також виявити сталі семантичні ознаки, пов'язані з уявленням про адаптивність, інклюзивність і міжкультурну відкритість в освіті. Застосування *контекстуального аналізу* сприяло вивченню функціонування лексем, що позначають безпеку, у нормативних, освітніх, публіцистичних і наукових текстах – це дало змогу визначити ключові прагматичні стратегії вираження безпеки в академічному середовищі. *Описовий аналіз* забезпечив фіксацію мовного матеріалу на лексико-семантичному, граматичному та синтаксичному рівнях і допоміг сформувати репрезентативне мовне поле поняття «безпека» у вищій освіті. Також були використані методи *педагогічного аналізу*, які застосовувалися для оцінки ефективності двох авторських спецкурсів, розроблених і впроваджених у межах модуля Жана Моне. Аналіз структури, змісту та цільових установок курсів, а також вивчення відгуків учасників (студентів-іноземців і викладачів) дали змогу виявити кореляцію між лінгвістичними стратегіями, закладеними в курсах, та формуванням когнітивної, комунікативної та міжкультурної компетентностей, необхідних для побудови безпечного освітнього простору. Взаємодія зазначених підходів забезпечила не лише системне осмислення поняття «безпека» як лінгвістичного феномена, але й обґрунтування його

практичної реалізації в контексті європейських освітніх стандартів.

Виклад основного матеріалу. У контексті інтернаціоналізації вищої освіти категорія «безпека» набула суттєвого переосмислення, вийшовши за межі правового або адміністративного дискурсу й отримавши значне розширення у сфері гуманітарного знання, зокрема у лінгвістиці, соціолінгвістиці та когнітивній семантиці. Дедалі частіше безпека розглядається як мовна конструкція, що відображає глибокі когнітивні й емоційні структури, закладені у свідомості індивіда. У сучасному європейському освітньому дискурсі концепт безпеки трансформується у значно ширше явище, що включає психологічну стабільність, соціальну довіру, комунікативну відкритість та інтеркультурну адаптивність.

З огляду на це потребує наукового осмислення питання: *як саме лінгвістично репрезентується поняття «безпека» в європейських освітніх контекстах та яким чином мовні механізми можуть сприяти формуванню безпечного середовища у мультикультурному академічному просторі?* Поняття безпеки тут постає як вторинний когнітивний концепт, реалізований через низку мовних стратегій: номінацію, метафоризацію, лексико-семантичне варіювання, прагматичні маркери впевненості тощо.

У межах модуля Жана Моне дослідження зосереджене на вивченні мовних моделей, що реалізують концепт «безпека» в академічному середовищі. Зокрема, розглянуто семантичне поле слова *security* (англ.), *sécurité* (фр.), *Sicherheit* (нім.) та їхніх українських відповідників, у межах яких поняття не лише означає фізичну недоторканність, але й охоплює ідеї захисту прав, академічної свободи, рівності та поваги.

На прикладі текстів університетських кодексів поведінки, освітніх програм, європейських директив щодо інклюзивної освіти виявлено сталі словосполучення на позначення категорії безпеки, наприклад: *safe learning environment, psychological safety, inclusive and secure academic setting*. Аналіз довів, що в європейському освітньому наративі безпека часто реалізується не через прямі директивні конструкції, а через модальні структури, прагматичні імпліцити та соціально марковані мовні формули: *students are encouraged to..., respect is expected from..., we aim to ensure a welcoming atmosphere* тощо.

Це свідчить про функціонування концепту *безпеки* як дискурсивного феномена, що репрезентує колективну установку на етичність, рівність та відкритість. Такі мовні стратегії трансформують безпеку з декларативної вимоги на ментальний

простір прийняття, діалогу та академічної підтримки, що формується через мову як ключовий інструмент взаєморозуміння.

У цьому контексті європейська політика вищої освіти чітко вказує на пріоритет створення безпечного, інклюзивного середовища як необхідної умови забезпечення якості освітнього процесу. Особливої уваги набуває поняття *well-being* студентів, яке безпосередньо пов'язане з категорією мовної взаємодії: лінгвістична інклюзія постає не лише як етична вимога, але й як запорука психологічного комфорту та академічної ефективності.

Цю залежність підтверджують численні емпіричні дослідження. Так, зокрема, встановлено, що у випадках, коли мовне середовище не забезпечує належної комунікативної безпеки (наприклад, через елементи лінгвістичної дискримінації чи неадаптовані форми академічного спілкування), рівень тривожності, виключення та академічної ізоляції зростає [4].

Аналіз концепту *безпеки* в мовному вимірі під час реалізації модуля Жана Моне спирався на корпуси сучасних української та англійської мов – зокрема, *British National Corpus* (BNC), *Corpus of Contemporary American English* (COCA), а також *Національний корпус української мови*. Застосування корпусного підходу забезпечило репрезентативність мовного матеріалу, можливість виявлення частотних та контекстуальних моделей функціонування лексем, пов'язаних з безпекою, а також відстеження динаміки їх вживання в діахронному зрізі. Це дало змогу поглибити розуміння того, як мовні структури репрезентують і формують уявлення про безпечне середовище у галузі вищої освіти.

Безперечно, мова в освітньому середовищі є засобом *не лише передавання знань*, але й *конструювання безпеки* як когнітивно-соціального простору. Зокрема, лінгвістична інклюзія, уникнення мовних бар'єрів, адаптація термінології до міжкультурного контексту – усе це сприяє задоволенню потреби в безпеці на всіх рівнях: від лексемної до дискурсивної.

Запропоноване дослідження реалізовано в межах проєкту «Жан Моне: МОДУЛІ (*Jean Monnet Modules*)», що координується Європейським виконавчим агентством з питань освіти та культури (ЕАСЕА, Брюссель) та є частиною ширшої програми “Jean Monnet Actions in the Field of Higher Education”. Цей тип проєкту є висококонкурентним, централізовано керованим та зорієнтованим на підтримку викладання й дослідження у сфері європейських студій; його метою є поширення знань про цінності Європейського Союзу, підтримка активного громадянства, інклюзив-

ності та посилення публічної дипломатії ЄС на глобальному рівні.

Відповідно до стратегічних цілей напряму, модуль Жан Моне, упроваджений на базі кафедри іноземних мов Сумського національного аграрного університету, має міждисциплінарну орієнтацію та спрямований на інтеграцію концепції безпеки в освітній простір через призму лінгвістики, педагогіки, соціології та європейської освітньої політики. У межах реалізації модуля розроблено та успішно апробовано два авторські спецкурси, що відповідають ціннісним орієнтирам та завданням ЄС.

Перший з них – «*Зимова академія для викладачів закладів вищої освіти: впровадження безпечного освітнього простору для іноземних громадян на прикладі країн ЄС*» – має на меті підвищення кваліфікації українських викладачів у питаннях формування інклюзивного, толерантного та безпечного середовища для іноземних здобувачів освіти. Академія передбачає застосування європейських практик, зокрема стратегій педагогічної взаємодії, які забезпечують психологічний комфорт, культурну адаптивність і правову захищеність.

Другий спецкурс – «Концепція безпечного освітнього середовища» – орієнтований безпосередньо на іноземних студентів профільних факультетів СНАУ. Його мета полягає не лише в ознайомленні здобувачів з освітніми й правовими стандартами ЄС, але й в активізації у студентів критичного мислення, мовної рефлексії та міжкультурної компетентності у контексті безпеки як базової освітньої та комунікативної цінності.

Реалізація модуля Жан Моне на базі СНАУ не лише сприяє поглибленню знань про Європейський Союз у сфері освіти, але й забезпечує трансфер інноваційних підходів у навчальні програми, розширює діалог між академічною спільнотою, громадянським суспільством і студентами з різних культурних середовищ, що повністю узгоджується з цілями напряму Jean Monnet: поширення європейських цінностей через освіту та комунікацію.

З огляду на транскатегорійний характер поняття «безпека» його аналіз здійснено шляхом поєднання психологічного, історичного та соціокультурного векторів дослідження. Методологічна основа проєкту формується на засадах міждисциплінарного синтезу положень філософії, психології (зокрема когнітивної), соціології, антропології, біології та фізіології в нерозривному зв'язку з мовознавством.

Новітнім у запропонованому підході є залучення когнітивної лінгвістики до аналізу категорії

«безпека» як лінгвістичного репрезентанта первинних адаптивних потреб людини. Дослідження спирається на принципи антропоцентризму, функціоналізму, експансіонізму та експланаторності. Вперше в межах цієї проблематики здійснено інтеграцію психологічного, історичного та соціокультурного підходів, що дало змогу виявити закономірності лексико-дериваційних і граматичних процесів формування концепту «безпека».

У межах проекту також було передбачено й реалізовано низку інших завдань, зокрема проведення інформаційної кампанії з популяризації модуля Жана Моне (систематичні рекламні кампанії, звіти, пресрелізи тощо); ґрунтовне теоретичне опрацювання наукового матеріалу, аналіз українських і зарубіжних джерел, підготовка публікацій, участь у всеукраїнських та міжнародних конференціях; організація Всеукраїнського соціолінгвістичного семінару «Поняття «безпека» в науковому та міжкультурному вітчизняному (українському) та європейському дискурсах» тощо. Теоретико-методологічна база проекту включає лінгвістичний аналіз одиниць усіх рівнів мовної системи, дискурсивних фрагментів з фольклору, публіцистики та художньої літератури, опрацьованих через корпуси мов, етимологічні та фразеологічні словники сучасної української та англійської мов.

Результатом практичної реалізації проекту стало створення навчально-методичного комплексу (силабуси, навчальний посібник, збірник лекцій, електронний курс для дистанційного навчання в Moodle – <https://cdn.snau.edu.ua/moodle/5882>), курсів «Зимова академія для викладачів закладів вищої освіти: впровадження безпечного освітнього простору для іноземних громадян на прикладі країн ЄС» (40 год) та «Концепція безпечного освітнього середовища» (60 год). Програми орієнтовані на викладачів та студентів, зокрема іноземних громадян, задля поширення європейських цінностей у сфері безпеки освіти.

Висновки. Проведене дослідження підтверджує, що поняття «безпека» в освітньому середовищі є не лише багатовимірним соціальним явищем, але й лінгвістичним конструктом, який активно формує когнітивну, культурну та психологічну реальність учасників освітнього процесу. У межах реалізації модуля Жана Моне доведено, що мовна репрезентація безпеки є критично важливою для створення середовища, сприятливого до навчання, діалогу та академічного розвитку, особливо в умовах міжкультурної взаємодії.

Особливу роль у цьому контексті відіграє курс «Концепція безпечного освітнього середовища»

для іноземних студентів профільних факультетів Сумського національного аграрного університету, розроблений у межах проекту. Курс поєднує когнітивно-лінгвістичну теорію з європейськими практиками формування інклюзивного навчального простору. Він дає змогу студентам не лише ознайомитися з мовними стратегіями, що забезпечують академічну безпеку, але й усвідомити власну роль у побудові соціально-комфортного освітнього простору.

Запропонована педагогічна методологія – проблемне навчання, дискусії, дослідницькі проекти – спрямована на формування в студентів рефлексивного мислення, поваги до цінностей Європейського Союзу, включно з толерантністю, рівністю, відкритістю і культурною чутливістю. У межах курсу відбувається також практичне опрацювання лексичних і граматичних структур, які реалізують концепт «безпека» у мові, зокрема через корпусний аналіз української та англійської мов, що дає змогу студентам осмислювати мовні закономірності на міжмовному рівні.

Результати впровадження курсу свідчать про ефективність міждисциплінарного підходу до дослідження безпеки як лінгвістичної категорії. Інтеграція когнітивної лінгвістики, педагогіки, соціології та культурології дала змогу створити унікальну освітню модель, орієнтовану на сучасні виклики вищої освіти в мультикультурному середовищі. Цей досвід може бути масштабованим і адаптованим до інших університетів України, які прагнуть інтегрувати європейські стандарти академічної безпеки в освітній процес.

Отже, безпека в освіті є ключовим елементом освітньої політики XXI століття, а її лінгвістичне осмислення сприяє не лише розвитку академічної культури, але й формуванню свідомого, етично відповідального громадянина європейського простору. Надалі доцільно поглибити дослідження в напрямі порівняльної семантики концепту «безпека» у мовах різних культурних ареалів, що сприятиме більш точному розумінню мовно-культурних механізмів побудови безпечного освітнього середовища.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження та результати впровадження навчального курсу «Концепція безпечного освітнього середовища» відкривають широкі горизонти для подальших наукових розвідок у площинах когнітивної лінгвістики, міжкультурної комунікації та соціолінгвістики. Оскільки категорія «безпека» демонструє надзвичайну міждисциплінарну гнучкість, її подальше опрацювання потребує розширення методологічного інструментарію та залучення нових джерел емпіричних даних.

Одним з пріоритетних напрямів наступного етапу дослідження є *розбудова корпусу академічного освітнього дискурсу*, який включатиме автентичні тексти університетських політик, кодексів етики, настанов щодо міжкультурного діалогу та інклюзивного навчання. Такий корпус дасть змогу не лише глибше проаналізувати лінгвістичну реалізацію концепту «безпека», але й виявити лексико-граматичні патерни, притаманні саме європейському академічному простору.

Другим важливим напрямом є *поглиблене вивчення порівняльної семантики та концептуалізації лексеми «безпека»* у мовах різних типологічних груп (романської, германської, слов'янської, балтійської), що дасть змогу простежити когнітивні відмінності в сприйнятті цього феномена представниками різних культур. Особливий акцент має бути зроблений на дискурсивних відмінностях – тому, як саме концепт «безпека» функціонує в нормативних, публіцистичних та педагогічних текстах.

Не менш перспективним вбачається напрям, пов'язаний з *вивченням впливу лінгвістичної інклюзії на почуття безпеки в іноземних студентів*. Це дасть змогу створити адаптовані мовні моделі та комунікативні стратегії, які сприятимуть зниженню тривожності та підвищенню академічної залученості в мультикультурному навчальному середовищі.

Окремого вивчення потребує *мовна політика вищих навчальних закладів країн ЄС* у контексті її ролі у формуванні безпечного освітнього простору. На основі цього аналізу можна сформулювати рекомендації щодо інтеграції таких моделей у вітчизняну освітню практику, з урахуванням мовних і культурних особливостей України.

Нарешті, перспективним є розроблення *цифрових ресурсів і онлайн-курсів*, присвячених тематиці мовної безпеки в освіті, які можуть стати інструментом як формальної, так і неформальної освіти для викладачів, студентів і освітніх адміністраторів.

Загалом подальше вивчення лінгвістичного виміру безпеки в освітньому дискурсі становить надзвичайну цінність як для академічної науки, так і для практичного реформування сучасної системи вищої освіти відповідно до європейських стандартів гуманістичного розвитку, мовної інклюзії та культурної чутливості.

© Г. М. Циганок, Т. І. Ключкова, О. В. Бересток, Л. І. Байдак, 2025

Оглядова стаття

Надійшла до редакції 25.03.2025

Прийнято до публікації 04.06.2025

Список літератури:

1. Маринович В. Особливості забезпечення економічної безпеки закладів вищої освіти приватної форми власності в Україні. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2019. VII (35), I.: 213. С. 20–24.

2. Формування безпечного освітнього простору закладу освіти в діяльності працівників психологічної служби / за ред. Н. Лунченко, І. Ткачук. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2023. 111 с.

3. Lushchik Y., Tsyhanok H. Navigating safe learning spaces in Ukrainian higher education under war conditions: identifying challenges and finding solutions. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: Освіта в умовах війни та сучасних геополітичних викликів*. 2024. № 2, I (92), С. 89–101.

4. Sliwka A. From homogeneity to diversity in German education. *Effective Teacher Education for Diversity: Strategies and Challenges*. Paris: OECD, 2010. P. 205–217.

References:

1. Marynovych, V. (2019). Osoblyvosti zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky zakladiv vyshchoi osvity pryvatnoi formy vlasnosti v Ukraini [Peculiarities of ensuring economic security of private higher education institutions in Ukraine]. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. VII (35), I.: 213. P. 20–24 [in Ukrainian].

2. Formuvannia bezpechnoho osvitnoho prostoru zakladu osvity v diialnosti pratsivnykiv psykholohichnoi sluzhby (2023). [Formation of a safe educational space of an educational institution in the activities of psychological service workers] za nauk. red. N. Lunchenko, I. Tkachuk. Kyiv: UNMTs praktychnoi psykholohii i sotsialnoi roboty, 111 p. [in Ukrainian].

3. Lushchik, Y., & Tsyhanok, H. (2024). Navigating safe learning spaces in Ukrainian higher education under war conditions: identifying challenges and finding solutions. *Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehtatsii do yevropeiskoho osvitnoho prostoru: Osvita v umovakh viiny ta suchasnykh heopolitychnykh vyklykiv*, № 2, I (92), P. 89–101.

4. Sliwka, A. (2010): From homogeneity to diversity in German education, in: *Effective Teacher Education for Diversity: Strategies and Challenges*. Paris: OECD, P. 205–217.